

الشَّاعِرُ القَرَوِيّ

Kur'an ve Peygamber Aşığı Bir Şair Reşîd Selîm el-Hûrî

(eş-Şâi'ru'l-Karevî) (1887-1984)

NECMİ KÜÇÜK

CamScanner ile tarandı

"eş-Şâ'iru'l-karevî Reşîd Selim el-Hûrî'nin cenaze törenine katılmak için Barbâra köyüne doğru ilerlerken kendi kendime şu soruyu soruyordum, acaba şairin ölümünden yıllar önce yayımladığı vasiyeti yerine getirilecek mi? O vasiyetinde şair harfiyen şunları belirtmişti :"Bu vasiyetimde bir imam ve papazın cenazemde birlikte dua etmelerini, imamın Fatiha Suresi'ni, papazın da Salât-ı Rabbâniye'yi okumasını istiyorum. Ne eksik ne fazla. Sonra evime yakın bir yerde belirlediğim mezarıma defnedilmemi ve mezarımın başına da üzerine Hilal ve Haçın kucaklaştığı bir figürün resmedildiği sağlam bir ahşap mezar başlığı dikilmesini vasiyet ediyorum."

Cihâd Fâdıl'ın *"Udebâ'una Arab Mu'asırûn"* adlı kitabından alıntıladığım Şâir Karevî'nin vasiyeti gerçekleşmedi ve cenazesi Hristiyan cemaat tarafından kendi adetleri mucibince defnedildi. İsterseniz bu Kur'an ve Peygamber aşığı şahsiyeti daha yakından tanıyalım.

Reşîd Selîm el-Hûrî Lübnan'da Berbâra köyünde 1887 yılında dünyaya geldi. Köyde ilkokulu okuduktan sonra, Sayda'daki sanat okuluna kaydoldu. Bir müddet sonra öğrenimine Sûku'l-ğarb'da devam etti. Burayı bitirdikten sonra Beyrut'taki Amerikan Üniversite'sine girdi. Gerek yabancı gerek cemaat okullarında yedi yıl öğretmenlik yaptı. Edebi yeteneği daha okul sıralarında iken fark edilmişti.

Edebiyatın yanında Reşîd (daha sonra Karevî mahlasını kullanacaktır) şarkı söylemeye ve ûd çalmaya meyletmiş bunda da bayağı başarılı olmuştu. Ana dili Arapçaya ilaveten İngilizce, bilahare gurbette Portekizce öğrenmişti. 1913 yılı Ağustos ayının başında kardeşi Kayser'le (1891-1977) Lübnan'dan ayrılarak Brezilya'ya göç etti. Ancak Lübnan'dan ayrılmak şaire çok ağır gelmişti. Bindiği gemi Lübnan sahillerinden uzaklaşmaya başlayınca içine bir hicran ateşi düşmüş ve dudaklarından şu mısralar dökülmüştü:

Nefsim, tamahkâr olma diye nasihat ettim,
Sakın! Dedim ama dinletemedim,
Ayrılığı kolay zannediyordun,
Öyle ise, vedalaş da görelim.

Karevî burada helal rızık kazanmak için işe koyuldu. Göçmenlerin pek çoğunun yaptığı gibi o da seyyar satıcılığa başladı. Sırtında sandığıyla iç bölgelerde dolaşıp durdu. Kravat yapımı konusunda mahirdi. Ayrıca sesinin güzelliği ve ûd çalmadaki maharetiyle de meşhur olmuştu. Hayatının bu devresini Karevî şöyle anlatmaktadır: *"İçi mallarla dolu çinko sandığı sırtlar, coşkun sulara zor iklim şartlarına maruz kalarak Minas vilayetinin ovalarını tepelerini aşardım. Ürkütücü ormanlardan geçerken, ne zaman yağmur yağsa yüzümü semaya çevirir ağzım yağmur suyuyla doluncaya kadar kendimi azarlardım."*[1]

Birinci Dünya Savaşı sırasında Minas'tan Rio de Jeneriyo'ya taşındı. Burada geçimini temin etmek için önce ûd dersleri verdi, ardından Zehretü'l-İhsân cemiyetine bağlı bir okulda öğretmenlik yaptı. 1915 yılında Sao Paolo'ya taşındı ve burada bazı Arap ve yabancı okullarında ders vermeye başladı. Sao Paolo'da Karevî şiirleriyle ön plana çıkmaya başlamıştı. Edebiyat çevreleri onu daha iyi tanımıştı. Bilahare **er-Râbıta** gazetesinde çalışmaya başladı ve 1934 yılında yazı işleri müdürü Doktor Halil Sa'âde'nin vefatı üzerine gazetenin yazı işleri müdürlüğü görevini deruhte etti. Bu görevi iki yıl sürdürdükten sonra kravat üretimi için bir fabrika açtı, lakin üç yıl sonra fabrikayı kapatmak zorunda kaldı.

Mehcer edebiyatının iki önemli ekolünden biri olan ***el-Usbetü'l-endelüsiyye/Endülüs Grubu*** Brezilya'da tesis edilince, Reşîd bu gruba katıldı. Grubun ilk başkanı Mişel Ma'lûf (1899-1943)'un 1938 yılında Lübnan'a dönmesi üzerine grubun başkanı olarak seçildi ve şair Şefik Ma'lûf (1905-1976) başkan oluncaya dek bu görevi sürdürdü.

Karevî gurbet hayatında giriştiği ticari faaliyetlerde başarılı olamamıştı. Bu sebeple 1951 yılında Brezilya'da İlyâs Âsî ve Arjantin'de şair Corc Saydah öncülüğünde Karevî'ye ev almak için bir bağış kampanyası düzenlenmişti. Bu kampanyada yaklaşık otuz bin Lübnan lirasına denk bir para toplanmıştı. Ne var ki Karevî bu parayı *"Vatan toprağında bir mezarım olmasını*

1 Corc Saydah, **Edebunâ ve Udebâunâ fi'l-mehâciri'l-amrikiyye**, s.325

CamScanner ile tarandı

gurbette sarayım olmasına tercih ederim." diyerek reddetmişti.[2] Gurbet hayatının kırkıncı yılında Karevî, uğradığı hayal kırıklığını şu mısralarda çok güzel ifade ediyor:

Uzaktayım, uzakta vatanımdan,
Deniz ve kara beni ayırdı dostlarımdan,
Hiçbir şey dost olmuyor, yalnızım,
Sadece ben, şiirler ve sazım,
Söyleniyor yabancılar çevremde,
Arapçanın zerresi yoktur dillerinde
İnsanlar fakat dostlukları yok,
Şehir fakat çoraktan bir farkı yok.

Karevî hayatında hiç evlenmedi. Evlenmeyiş sebebini kendisi *"Aklım büyüdü ancak cüzdanım büyümedi"* diyerek izah etmekteydi. Ayrıca bu durumdan sanıldığı kadar şikâyetçi de değildi. Zira o, yetiştirdiği öğrencileri evladı olarak görüyordu. Nitekim bir şiirinde bu durumu şöyle dile getirmiştir:

Ruhuma yemin olsun ki, dünyayı mübarek bir nesil ile doldurdum,
Erkek öğrencilerim oğullarım, okullarım ise kızlarımdır. [3]

Karevî koyu bir Arap milliyetçisiydi. Onun milliyetçiliğinin sınırları Doğu'dan Batı'ya bütün Arap halklarını kapsıyordu. 1913 yılından itibaren Brezilya'da yaşamasına rağmen hem gurbetteki Arapların arasında hem de Arap dünyasında Arapların birlik ve beraberlik düşüncesini yaymaktan geri durmadı. Arapların milli davalarının tamamında fikirleriyle onların yanında yer alıyor, maruz kaldıkları her siyasi sıkıntıyı şiirlerinde dile getiriyordu.[4] Gerek gurbette gerekse anavatanda ulusalcılarla mücadele etti ve Arapları din, mezhep, ülke vs. ile sınırlamadan tek millet olarak gördü. Araplığını ve Arap ümmetine olan

2 Nâ'ûrî, **Edebü'l-Mehcer.**,s.474

3 Sâlih ed-Desûkî, **eş-Şâ'iru'l-karevî.**, s. 92-93

4 Muhammed Abdulmun'im Hafâcî, **Kıssatü'l-edebi'l-mehcer,** Dâru'l-kitâbi'l-lübnânî, Beyrut, 1973, s.616-617

CamScanner ile tarandı

inancını sürekli dile getirerek şöyle diyordu: *"Ben doğmadan önce bile hakiki bir Arap'tım. Ben yetmiş milyon Arap'tan biriyim, lakin onların her birisi benim. Onlar için kim kendini feda ederse, beni yetmiş milyon kere diriltmiş olur."*[5]

Arap dünyası denince akla gelen en önemli şey şüphesiz ki İslâm dinidir. Bir Hristiyan olan Karevî'nin İslam hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmaması yadırganmamalıdır. 1927 yılına kadar İslam dini hakkında çok az bilgi sahibi olduğunu söyleyen yazar, Seyyide Nazîre Zeynü'ddin'in[6] (1908-1976) " ***es-Sufûr ve'l-hicâb/ Açıklık ve Hicap"*** adlı kitabını kendisine takdim etmesiyle birlikte gözündeki cehalet perdesinin kalktığını ve manevî mirasımızın ufuklarına doğru süzüldüğünü ifade etmektedir. Duygularını değişik programlarda yaptığı konuşmalarda okuduğu şiirlerde dile getirmiştir. Şair Mevlidi Nebi münasebetiyle kaleme aldığı şiirde bu kutlu doğumu ve duygularını şöyle tarif etmiştir: [7]

En güzel bayram, Mevlidi Nebî bayramı,
Hem Doğu'da hem Batı'da yankılanmakta,
Abdullah oğlu Peygamberin bayramı,
Yüce Kur'an'ından hidayet güneşi doğmuştur.
Ey kavmim, bunu size hatırlatan bir Hristiyan'dır,
Doğu, bizim birbirimizi sevmemizle ayağa kalkar,
Resulullah'ı saygıyla anarsanız,
O'na Şair Karevî'nin selamını iletin.

Cihâd Fâdıl Üdebâunâ, Arab Mu'âsırûn adlı eserinde Reşîd Selîm el-Hûrî'nin İslâm dinine ve Kur'an'a karşı beslediği duygularını şöyle anlatıyor:[8]

"Bir şair ve insan olarak Karevî'nin hayatı İslam ile iftihar eden milliyetperver bir Arab'ın hayatı idi. Onun İslam peygamberine duyduğu muhabbet, herhangi bir Müslümanın duyduğundan kat be kat fazla idi. 1957 yılında gurbetten döndüğünde söylediği kasidede geçen şu mısraları ancak bir Müslüman söyleyebilirdi:

Kalbimi Mustafa'nın sevgisiyle doldurdum,
İslam'ım ve Araplığım en yüce idealim oldu.

Karevî İslâm'a girme konusunu çok düşündü. İster Berbâra'da olsun, ister Beyrut'ta olsun, her buluşmamızda bu düşüncesini bana defalarca açmıştır. İslam dinine 'Girmek' ya da 'İnitsab etmek' fiilinin kendi durumuna uymadığını ifade ederek 'bu ayrı bir inanca mensup biri için söylenebilir, ancak ben kendimi İslam'dan uzak telakki etmedim' diyordu. O, bir Müslüman'ın inandıklarına eksiksiz inanıyordu. Özellikle Hz. Peygamber (sav) ve Kur'an aşığıydı. Eğer bir konuda dini kaynaklardan delil getirmek icap etse, Kur'an'dan getiriyordu.

Karevî İslam ile arasındaki vicdani bağlara ve İslam'a olan sadık ve kuvvetli inancına rağmen, resmi olarak İslam'a girmemişti. Karevî vasiyetinde bizzat bu konu ile ilgili olarak şunları söylemektedir: "Arap Peygamberimizin doğruluğuna ve hayatındaki sarahate olan inancım ve Kur'an'a olan hayranlığım sebebiyle Hristiyan edebiyatçı kardeşlerime örnek olmak ve Allah'ın dinine girmek niyetinde idim. Fakat gördüm ki, onları Hristiyanlıktan dönmek yerine Hristiyanlığı ıslah etmeye çağırmak daha fazla kapsayıcı olacaktır ve kabul görecektir. Bu sebeple Hakk'ın yerini bulması için, tevhid inancına sahip Aryüs'ü[9] *ve Aryüs-*

5 ed-Desûkî, **a.g.e.**,s.48

6 Müslüman kadınların hakları üzerine ilk kitabı Lübnan'lı Nazire Zeyneddin yayınlamıştır. 1928'de yayınladığı *Al-sufur wa al-hijab* adındaki eserinde patriarkal yorumlara yapısal çözümlemeler getirerek, Kur'ân ve sünnette kadın tarafları kısımları ortaya çıkartmıştır. Bkz. https://tasavvuf.uskudar.edu.tr

7 ed-Desûkî, **a.g.e.**,s.74

8 Fâdıl Cihâd, **Udebâu Arab Mu'asırûn,** Dâru'ş-şurûk, Beyrut, 2000, s. 107 -108

9 **Arius** (Grekçe: Ἄρειος; 256 - 336), İskenderiye'de Baucalis Kilisesi'nde görev yapmış Libya kökenli çileci Hristiyan bir din adamıdır.[1] Tanrı'nın doğası hakkındaki öğretisi, Baba'nın Oğul üzerindeki kutsallığının altını çizmesi,[2] ve teslis inancına muhalefeti, 325 yılında Roma İmparatoru Konstantin tarafından toplanan Birinci İznik Konsili'nde onu ana konu haline getirmiştir. İmparatorlar Licinius ve Konstantin, Roma İmparatorluğu'nda zamanın Hristiyanlığını meşru ve resmi hale getirdikten sonra, yeni tanınan Katolik Kilisesi tek ve berrak teoloji arayışına girdi. İskenderiyeli Athanasius'un

CamScanner ile tarandı

çülüğü asırlardır süren uykusundan uyandırmaya karar verdim. Böylece iki dini ayıran yegâne engel ortadan kalkacak ve bizler de, karşılıklı sedirlere kurulup oturan kardeşler olacağız. Artık büyük birliğimizi gerçekleştirmek daha kolay olacak ve bizim ahlaki medeniyetimiz insanların dünyasını barış ve adaletle dolduracaktır."

Karevî, gurbette 45 yıl kaldıktan sonra 1957 yılında yıllarca uzak kaldığı el-Berbâra köyüne dönmüştü. Köyünden uzak olması Karevî'ye devamlı eziyet vermiş ve bu özlem duyguları altında adeta ezildiğini hissetmiştir. Aşağıdaki mısralarda Karevî, köyüne duyduğu özlemi ifade etmektedir:

Biricik köyüm,
Dostlarım var mı hâlâ orada yaşayan,
Görürüm seni izin verirse zaman,
Eğer sonum olmazsa hüsran,
Bekle dönüşümü, yok mu selamımı alan?[10]

Bir ara tekrar Brezilya'ya giden Karevî, 1971 yılına kadar bu gidiş gelişi sürdürmüştür. Sonunda bu seyahatlerden yorulduğunu ifaden şair, bu durumu aşağıdaki mısralarda şöyle dile getirmiştir:

Yolculuğun biri başlar biri biter,
Yersiz yurtsuz meltem gibi,
Bıktı benden yolculuklar ve nehirler,
Benden bıktı gemiler ve trenler,
Ne zamana değin dönüp duracağım ben,
Ay gibi şu dünyanın etrafında,
Benden kaçan mutluluk kuşlarını avlayarak,
Bir avcı gibi.[11]

Yukarıda bahsettiğimiz vasiyetini 1977 yazında gazetelerde yayımlayınca, birçokları şaire karşı savaş açmışlardı. Aleyhinde onlarca makale yazılmıştı. Gerçi o, bu durumdan şikâyetçi değildi. İnsanlar körü körüne inanmasınlar iyice araştırsınlar istiyordu. Hayatının bundan sonraki kısmını yarı uzlette geçirdi. Nihayet 27 Ağustos 1984'de şair, Lübnan'da doğduğu topraklarda hayata veda etti.

Yukarıda Karevînin bir Kur'an aşığı olduğuna işaret etmiştik. Gelin burada şairin yakın dostu Cihâd Fâdıl'a kulak verelim: *"Karevî'nin tabutu evinin yakınındaki eski bir kilisede idi. Berbâra ve civar köylerden insanlar, cenaze merasimi için toplanmışlardı. Cenaze duası için Betron köyünden Rahip İbrahim gelmişti. Şairin yakın dostu olan bu rahip bana, Karevî'nin kendisini sıkça ziyaret ettiğini ve eve girer girmez ona 'Baba, bana Kur'an'dan ayetler okuman için sana geldim' dediğini söyledi"*

Biz de makalemizi, Kur'an okurken gözyaşlarına boğulan şairin Müslümanlara yaptığı şu sitemle noktalayalım: *"Müslümanlar, size yazıklar olsun!.. Elinde böyle kıymetli bir hazine olan ümmet zelil olur mu hiç? Böyle muazzam bir kuvvete sahip olan halk sömürülebilir mi hiç?"*[12]

---

da aralarında olduğu teslis savunucuları, Arius ve Aryanizm'i, Tanrı Baba ile Nasıralı İsa'nın "aynı mahiyetten" eş-tözlü ve eş-ebedi/ezeli olduklarını söyleyen denklik üzerine kurulu teslis inancı Kristolojisi ile aynı fikirde olmayanları tanımlamakta kullanmışlardır. Bkz.: https://tr.wikipedia.org/wiki/Arius

10 Yazıcı, Hüseyin, **Doğuyu Batıya Taşıyanlar.**, s.265

11 **A.e.**, s.265

12 Abduddâyim, Sabir, **Edebü'l-Mehcer** ,s.72

CamScanner ile tarandı